

ČAJ

Pro chvíle pohody

ŘÍJEN 2007

Časopis Autorů Jičínska

KDYŽ NEPOCHOPÍŠ,
že svět je upletený z
vlny,
kterou už nenajdeš na
tělech ovcí,
budeš stát na okraji
mostu
a stokrát se pít po
smyslu všeho.

Markéta Irová

18

Vážený čtenáři,

osmnácté říjnové číslo ČAJe přináší příspěvky různorodé autorské čtveřice. Skupinu těch, co více pamatují, zastupují Jiří Tobiáš, který má kořeny v našem kraji, a Bohumír Procházka. Tu krásnější polovičku potom prezentují dvě mladé a nadějně autorky plzeňská Markéta Irová a Romana Holomčíková z Moravského Slovenska..

A přesto mají příspěvky k sobě blízko, porovnejte například lesácká vyprávění Jiřího Tobiáše a povídku Mateřídouška z pera Romany Holomčíkové. Určitě zde najdete spřízněnost! Posouzení kvality prací nechám, čtenáři, na tobě, ale myslím si, že si tentokrát vybere i ten nejnáročnější příznivec literatury.

Celé čtveřici držím palce a budu se těšit na jejich další příspěvky.

Tak dobrou chuť, vlastně DOBRÉ POČTENÍ! Váš Václav Franc

OBSAH ČÍSLA:

Markéta IROVÁ

- Až i já, až i ty ... (3 - 5)

Jiří TOBIÁŠ

- Z Jičina do Jizerských hor
(6 - 11)

Bohumír PROCHÁZKA

- Memoáry a jiné (12-13)

Romana HOLOMČÍKOVÁ

- Tři povídky (13-20)

HOST ČAJE:

Markéta IROVÁ (1982) - narodila se a žije v Plzni. Zde po maturitě na SPŠ dopravní je studentkou Pedagogické fakulty Západočeské univerzity (obor český jazyk - anglický jazyk). Píše básně v češtině i angličtině. Publikovala v PLŽi, Literárním menu, v Listech Ason - klubu, v Plzeňském deníku a v Kultuře. V Ason - klubu vydala malé knížky básní s názvy Pro uši v duši (2002), Smích skrz slzy (2003) a Zpola splněné sny (2004). Tvorba v ČAJi je ze sbírky Až i já, až i ty ..., kterou vydalo nakladatelství UNI v roce 2007.

Básník a prozaik **Jiří TOBIÁŠ** si jako ekonom doplnil lesnické vzdělání a naplnil svou touhu stát se lesníkem. V mládí se věnoval kultuře, divadlu, kabaretu a vrcholovému sportu (kopaná, řeckořímský zápas), fotografoval. Vedl hudební skupinu. S chotí zpívá ve dvou významných sborových tělesech. Se sbory a Vědeckou spol. lesnickou poznal téměř celou Evropu, Dálný východ, střední Asii, Izrael a Kalifornii. Psal reportáže a články do mnoha novin a odborných časopisů, vystavoval své fotografie a přednášel. Vydal již deset knížek básní a prózy. Je členem Severočeských spisovatelů v Ústí n. Labem, KAL Liberec a Obce spisovatelů.

Romana HOLOMČÍKOVÁ - „Žiju, kde mne srdce váže, na Moravském Slovensku, a třebaže nedávno teprve dvacet let jsem překročila, chtěla bych vyprávět. Neboť není pravda, že lidé zapomínají. Žilami jejich kolují příběhy kraje, jenž je zrodil a jenž sám nad nimi slzí a za ranních červánků se raduje. Studuji v Brně, snad jednou učit budu a lépe dokážu vypovědět, co šeptá ke mně milovaná zem. Pak omluvte, že nedá mi to nevypsát již teď pravdu, obraznost i snění, i co jazyk si přidal k vyprávění... Tak zkuste jen chvilku poslouchat.“

AŽ I JÁ, AŽ I TY ...

Markéta IROVÁ

JSOU STÁLE titíž lidé na světě.
Tentýž muž a tatáž žena
dominují planetě.

PŘETRŽENÁ šňůra perel,
ošoupané špičky jehel,
ponechané klíče v zámku,
stopy vryté od náramku,
obtěžkaná dvevní klika,
převržená miska mlíka.
Spolykaná vůně světel
zpoza víček ještě bliká.

MOŽNÁ PTÁT SE zbytečné je,
kdo jsi, kým jsi, koho znáš.
Vím jen, jak se srdce chvěje,
když se na mě podíváš.

Nevím proč mi do snů vcházíš,
proč mě klidnou nenecháš.
Vím však, že mi hrozně scházíš,
když pár nocí vynecháš.

CHCE SE MI se vznést
a nepadat a nepadat ...
A chce se mi kvést
a nevadat, a nevadat ...
A chce se mi na začátku
nekonečných cest
vedle tebe, lásko, stát.

O SLOVECH ZTRACENÝCH

Můžou ti dojít slova,
nebo i celé věty,
to se stává.
Ale nemůže ti dojít
zásoba pocitů,
která ta slova dmýchala.

FINÁLE

Tak se to začíná ztrácet.
To něco, co tu po staletí
setrvalo neměnné,
co zdálo se být z kamene,
to odplouvá teď na vlnách,
které někdo rozbouřil,
do kterých zafičel ostrý van.

Ty vlny mažou naše sny,
protože jsme je ležet nechali
opuštěné na březích
a nechtělo se nám k nim vracet.
Prostě nám byly ukradené,
a tak tam hnijou zatopené.
Vlny je spolklly, nic z nich není.
Jenom hořké rozpomnění
na něco, co tu snad ani nebylo.
Na sen, co zůstane snem
a vbrzku zmizí nesplněn.

MOŽNÁ, ŽE EXISTUJEŠ,
aniž bychom o tom věděli.
Hledáme tě už po staletí,
ale nikdy ani náznak
tvoji skutečnosti jsme nenašli.
Chceme tě najít tak urputně,
že necháváme život ležet ladem
a jen brázdíme svět
křížem krážem, od pólu k pólu,
aby se nám poštěstilo
tě uvidět.

Nejíme, nespíme, dýcháme když, tak jen pro tvůj stín,
který jediný nám dáváš
z bohatství, co máš
schované v jednom z paláců
svého království.

Totiž,
my si myslíme, že království
převelké a přeštedré máš,
a že tě najdeme i s ním.

Jsme šílenci, to jistě, ale
div se nám, Lásko!
My jsme se narodili nazí a prázdní.

AŽ I JÁ,
až i ty,
až i naše pocity,
doplujeme k cípům hvězd,
potom oželím svou čest.

Ale dokud dlíme tady,
dokud srdce strádá hlady,
nevydám jí ani kus.
Leda by se na zem zhroutil
Velký nebo Malý vůz.

AD FONTES

Spontánně vydám se rovnou
ke studánce mládí.
Zpiju se tam do němoty -
to mládí mě svádí.

Pokojně si lehnu vedle
čarovného proudu.
Nalokaná jeho kouzel
usnu v tupém bloudu.

Lidé ráno shledají mne
neznámou a cizí
a duchové minulosti
jednou provždy zmizí.

KDYŽ NEPOCHOPÍŠ,
že svět je upletený z vlny,
kterou už nenajdeš na tělech ovcí,
budeš stát na okraji mostu
a stokrát se pít po smyslu všeho.

Vypadne ti slza ze zarudlé sítnice
a pak další a ještě dalších pár.
Nebráň jim v tom,
nech je padat. Namísto sebe.
Ony splynou s proudem vody.
Ty ale ne. Ty bys utonul.

**JEDINĚ TEHDY až vzájemně
budeme se poplácávat po sehnuté páteři,
Bůh nám lásku uvěří.**

Z JIČÍNA DO JIZERSKÝCH HOR

JIŘÍ TOBIÁŠ

První patro poschodového domu s podloubím na malebném náměstí v Jičíně obývali moji rodiče. Z okna pokoje jsem poprvé v životě pohlédl na majestátní jičínskou bránu s velikým ciferníkem hodin. Na ohromnou plochu čtvercového náměstí, vkusně dlážděnou žulovými a čedičovými kostkami, olemované podloubím, jenž zdobil kousek od brány Valdštejnský zámek. Vždyť vedle okna pokoje stála moje postýlka, v které jsem od narození spával. Byl to skvělý pohled.

Můj otec Bohumil Tobiáš, jako obchodní příručí jezdil na kole nabízet zboží svého zaměstnavatele daleko do okolí okresního města. Mezi obcemi, které navštěvoval, byla také Bystřice, kde žili jeho rodiče. Tam, v krámku koloniálu Jana Mouchy, si rovněž našel svou půvabnou ženu Martičku. Není divu, že jak můj starší bratr Bohouš, tak i já, jsme prvních několik dní po narození prožívali v mamčině rodném domě v Bystřici, i když jsme bydleli v Jičíně. Tatínek, když jsem se přihlásil, že už bych chtěl na svět, sebral kolo, Bohouše připevnil na nosič předního kola, maminku na rám a odvezl ji rodit k babičce do dvanáct km vzdálené Bystřice. Připravená porodní bába paní Anežka Motejlová byla rodinnou porodní asistentkou. Pod jejíma věhlasnýma rukama spatřil světlo světa již také starší bratr Bohumil a po sedmnácti letech bráška Jaroslav.

Často jsme se stěhovali, což způsobilo tatínkova profese. Z rohového domu v Jičíně v Panské ulici, naproti gymnáziu, kde si naši pronajali malý krámk se smíšeným zbožím, jsem běhal přes náměstí do velikánské budovy školy kousek za ním. Okolí školy bylo pohádkové, jen skok byl do zámeckého parku, kde jsem obdivoval keře a květiny, které jsem nikde ještě neviděl. Naproti stála moderní a krásná budova Obchodní školy a vedle přes ulici proti škole kino Český ráj a Mateřská školka, do níž nás v předškolním věku s Bohoušem maminka odváděla, protože se musela starat o prosperující obchůdek.

Kontaktů s přírodou, přesto, že jsme byli městskými dětmi, jsme měli dostatek. Maminka vozila bělit prádlo na vyhlášené místo na "Bělidlo" těsně za vilovou čtvrt', kam jezdily bělit rodiny i z blízkého středu města. Maminka se podívovala, když mne viděla, jak hledám a držím v ruce kdejakého motýla, nebo brouka. Říkala: "Co z toho dítěte bude? Jak se dostal na zem, hned honil kdejakého mravence nebo můru a měl rád zvířata."

A v neděli? To nás tatínek naložil všechny na kolo. Bohouš už mohl sedět vzadu na nosiči na zadním kole a já na předním. Maminka, jako vždy, seděla na rámu. Zamířili jsme do Lipového stromořadí, do Libosadu, na Čeřovku, na Zebín, na Prachov, na Bradla, na Podhrád' a nebo do Bystřice k dědovi a babičce, kde jsme trávili obyčejně i část prázdnin. A hned jsme si hráli na lesáky a sedláky. Naši si s námi trpělivě hrávali i milovaný bystřický děda. Již tehdy jsem si zakládal sbírku motýlů a brouků.

Nový Bydžov byl dalším místem, kde najali rodiče na kraji města malý koloniál a po třech letech v Praze na Černém vrchu na Smíchově. Psal již rok 1938 a válka byla na obzoru.

Mne si tetička Růža odvezla do Sobčic u Ostroměře dřív, abych odtud mohl dojíždět vlakem do jičínské realky. Naši se odstěhovali z Prahy až těsně před tím, než nás okupovali Němci. Převzali krámek po dědovi v Bystřici, který se uvolnil. Tak jsme byli opět všichni doma, na Jičínsku. V Jičíně jsem absolvoval Obchodní školu, do níž jsem zase jezdil ze Sobčic. Pracovní úřad všechny absolventy totálně nasadil do Knotkovi továrny na obráběcí stroje a v zkrácené učební době z nás byli pomocní zámečníci. Toho, abych nastoupil pracovat do zbrojařské továrny, mne strýček, který měl v Sobčicích pronajatý mlýn, ochránil. Podplatil moukou úředníky na "pracáku", aby mne přidělili jako účetního do jeho mlýna. Studovat v lesnické škole bylo vyloučené a nezbylo než budovat účetní praxi.

V sobčickém mlýně na kraji obce jsem však prožil ještě tři okupační léta v nádherném prostředí. Přírodní park se vzrostlými stromy, exoty, rybníkem se dvěma smutečnými vrbami a vodním náhonem, který živil turbínu mlýna, byl pro mne skutečným rájem. Zemědělské hospodářství se spoustou domácího zvířectva, rozlehlé louky za ním a v lesíku tekoucí řeka, doplňovaly kouzelné prostředí, v němž jsem trávil s pejskem Žerykem a později Zorkou a s kocourem Mourkem nezapomenutelné chvíle. Zde jsem byl po práci v kanceláři fořtem, hajným, lovcem i rybářem, tak, jak jsem od malička snil.

Konec války v květnu 1945 jsem prožíval aktivně v boji za osvobození v lesích u Ostroměře v odbojové četě kapitána Řípy. Ozbrojovali jsme transporty vojáků Bundeswehru i vojenský vlak v Ostroměři již 4.května. Znali jsme se se spoustou sběhlých sovětských zajatců, kteří si již v roce 1944 chodili tajně v noci se svými přechovávatelem z Vojic, Podhorního Újezda a Lužan k nám do sobčického Jelínkova mlýna pro mouku, což bylo velmi nebezpečné.

Nabytá svoboda mi poskytla další možnost praxe v různých podnicích. V účtárně v Libáni, v Čelákovcích, na generálním ředitelství SPOTOSU v Praze a po vojně jsem odjel do Liberce ucházet se o zaměstnání u Státních lesů. Ne jako ekonom, ale jako zaměstnanec v provozu, v lůnu přírody, v lese.

V Jizerských horách - Jiří TOBIÁŠ

Z nížiny pod libereckým Ještědem se za Libercem, směrem na sever a východ, zvedá pohoří malebných Jizerských hor. Jako veliký zub se zakusuje svou značnou částí do území sousedního Polska. Toto území na severu Čech nazýváme Frýdlantským výběžkem. Jakýmsi horským předělem Frýdlantska od ostatního území libereckého kraje je hřeben sedmi set vysokého oldřichovského Špičáku a severovýchodní svahy téměř tisíc metrů vysokých hřebenů začínající horské lesnaté plochy kolem Smědavské hory, jež se strmě svažují od Poledníku, Ořešníku, a od dalších skalnatých svahů do údolí a končí za mohutným Smrkem (1124m) u Rašeliništ Jizery. Výběžek má svého dvojníka nedaleko na západ ve Šluknovském výběžku.

V zajímavém prostředí, bohatém na husté lesy, jsem jako svobodný mladý lesník našel své celoživotní zaměstnání. Přijat do služby jsem byl krajským inspektorátem Československých státních lesů v libereckém zámku a přidělen na polesí Oldřichov v

Hájích, jež spadalo do areálu frýdlantského lesního závodu. Brzy jsem po zkouškách získal lovecký lístek, doplnil si lesnické vzdělání a absolvoval i Vyšší státnice pro samostatné lesní hospodáře, kterou měli předepsanou vedoucí pracovníci lesních závodů. Nakonec to bylo více než padesát nesmírně zajímavých i dramatických let, v lese i na ředitelství lesních závodů. Postupně se mi otevíraly možnosti důkladně poznávat prostředí milovaného lesa a odkrývat tajemství a zvyklosti zvířecích obyvatelů. Bylo tomu tak nejen v Jizerských horách, ale později i v některých dalších pohraničních oblastech severočeských lesů na Liberecku, Jablonecku a v Krušnohoří. Absolvoval jsem Večerní publicistickou školu, psal odborné články z provozu lesa a myslivosti do mnoha novin a odborných časopisů. Byl jsem členem redakce Krajského Zpravodaje státních lesů Teplice a pořádal fotografické výstavy. Několikrát i na zámku ve Starých Hradech a v Libáni, kam jsem se rád a často za rodiči vracel. Naplňoval jsem též svou touhu z mládí, pracovat jak v kultuře, tak ve sportu. V oldřichovské škole jsem poznal moji choť Zdeničku, která zde učila a byla její ředitelkou. To byla další skvělá životní trefa.

Les se stal mých chrámem, kterému jsem zůstal věrný.

Vzpomínka na první lov vysoké – Jiří TOBIÁŠ

Rád vzpomínám na můj první lovecký výšlap do hor za úlovkem jelení zvěře s nabitou kulovnicí. Pro mne, mladíka kypícího energií a ideály, to byl počín nanejvýš dobrodružný.

Jako mladý lesní technik jsem toužil co nejdříve složit královskou zvěř v Jizerských horách, vždyť náš revír této ušlechtilé zvěře i mnoho jiných lovných druhů nabízel značné množství. Zkušeností ze setkání s vysokou spárkatou zvěří jsem už měl dostatek. Několikrát v týdnu jsem v lese přijímal dřevo, které lesní dělníci nakáceli, nebo kontrolovat práci lesních dělnic v lesních školkách a při zalesňování. Zúčastňovat se loveckých akcí. Prostě v lese jsem se pohyboval téměř neustále.

Dlouhé pěší túry mi zpestřovala krása tajemných lesních zákoutí v nichž se plachá lesní zvěř objevovala. Nikdy jsem nešel lesem netečně. Všechno jsem na každém kroku kolem sebe vnímal a pozoroval měnící se prostředí lesa. Naše polesí bylo tehdy hodně zazvěřené. Pokud to bylo trochu možné, byla se mnou i moje věrná fenka Zorka, kterou mi tetička Růža ze mlejna darovala, a samozřejmě fotoaparát i dvojka Hamerleska na rameni.

“Jiří, opět potřebujeme na sobotu jeden kus vysoké, slíbili jsme ho místním hasičům na jejich schůzi. Půjčím vám kulovnici a tři náboje a doufám, že nepřijdete s prázdnou. Střelte buď starou laň nebo koloucha!” Takto zazněl laskavý a překvapivý příkaz jednoho podzimního rána v kanceláři polesí od mého prvního šéfa, polesného Bohouše Zápotočného. Bylo to zcela nečekané, kulovnici jsem ještě nevládnul, jen dvojku Hamrlesku. Novice poslat složit královskou jelení zvěř, kdo to kdy viděl. A on mi to řekl jen tak, jako by se nechumelilo, v rámci mých povinností na polesí. Vážil jsem si jeho přístupu ke mně a k mé práci. Pociťoval jsem to jako projev důvěry.

Vyslechl jsem krátké rady, popadl kulovnici a s nevýslovnou vervou jsem se vydal do lesa. Co vydal, letěl jsem podzimním lesem jako o závod nahoru do porostů v nadmořské výšce kolem sedmi set metrů. Věděl jsem, že jen tam mohu během dne

vysokou potkat. V duchu jsem prožíval dobrodružné představy vyčtené z knížek a připadal jsem si nevýslovně důležitý. Jako, jakýsi lovec z pralesa. Dychtivý a ctižádostivý. Nesměl jsem zklamat důvěru polesného a přijít s prázdnou na polesí. Jelení zvěř nepotkat, nebo dokonce vyhlédnutou laň minout? Byly to pocity odpovědnosti, jež se mísily s obavou, aby nebyl můj první skutečný lov vysoké neúspěšný.

Usilovný spěch se zmírnil až ve vyšších polohách polesí. Obezřetně jsem šel přímo do hor nehledě na překážky, kterých bylo v lese mnoho. Husté maliní a ostružiní, balvany a kameny ve vysoké trávě, padlé stromy, suché větve i nečekané prohlubně vymleté vodou po častých lijavcích i zrádné mokřiny. Konečně jsem došel pod táhlý hřeben severního svahu hory osm set pět metrů vysokého Poledníku do statného, ale řídkého staletého bukového porostu, který byl téměř poset žulovými balvany. Mezi nimi rostla až metr vysoká tráva calamagrostis, ostřice a drobný podrost náletových stromků s keři maliníků, ostružníků a jiné lesní buřeně. Ideální tiché místo, vyhřívané ve dne sluncem, kam obyčejně lidská noha málokdy vkročí. Přívětivé, závětrné, s vysokou úživností a s nerušeným klidem.

Stál jsem skryt za silným bukem a tiše oddychoval. Sledoval jsem terén kousek po kousku, zvláště prořídlá místa mezi bukovými velikány. Nade mnou se ozvalo známé fííí, fííí. Ta sojka mi tu chyběla, pomyslel jsem si. Přestala křičet až za hřebenem. Koho varovala? Záhy na to jsem to zpozoroval. Asi osmdesát metrů přede mnou se zvedla statná vedoucí laň a volně se rozběhla proti kopci. A za ní z různých míst se přidávali další členové jelení tlupy, kteří v trávě patrně odpočívali. Musel jsem spěchat, rychle vybrat vhodnou laň a dobře zamířit. Rudl zrychloval, zamířil jsem tedy mezi stromy na předposlední mladou laňku. Připomněl jsem si slova polesného, ať starší laň nestřelím. Laně mizely rychle za hřebenem i ta moje, na kterou jsem stačil ještě vystřelit. Srdce mi tlouklo vzrušením. Nesměl jsem ztratit nástřel.

Běžel jsem a prodral se rychle k místu, kde jsem naposledy laňku uviděl. Brzy jsem našel vyšlapanou stezku na níž prchající tlupa načechrala svými běhy hrabanku a padlé suché listí. Na malém boučku jsem objevil čerstvou barvu. Takže jsem zasáhl cíl. Ale ke skalce na hřebenu zbývalo ještě asi patnáct metrů. Barvy na stezce silně přibývalo, mé vzrušení se stupňovalo. Šel jsem potichu a příkrčený s puškou připravenou k výstřelu až na vrcholek hřebene. Jen několik kroků od té skály za hřebenem ležela bezvládně, mou střelou zasažená, mladá laň. Rychle jsem k ní přiskočil.

Smekl jsem lesáckou čepici, poklekl k zhaslé laňce, pevně objal její ušlechtilou velikou hlavu a tiše ji prosil za odpuštění. Splnil jsem přece jen povinnost. Lítost, ale i velká radost z úspěšného lovu, se mi honily hlavou.

Povinností myslivce je, zabezpečit zvěřinu podle mysliveckých zvyklostí a vzdát ulovené zvěři poslední mysliveckou poctu. Vše jsem také tak učinil, laňku pak vyrušil a přikryl smrkovou větví. Nezapomněl jsem si na čepici připevnit zálomek ze smrkové větvičky s barvou a vyjmout z mordy trofejní nefunkční špičáky - grandle.

Podzimní sluníčko ještě vydatně hřálo, když jsem spěchal do údolí a snažil se přesně určit místo, kam se dá ještě pro úlovek s povozem dojet. Musel jsem zastihnout našeho kočího Rudu, abychom ještě dnes odvezli složenou laň na polesí.

Od smykové cesty, kam jsme s koněm a vozíkem přijeli, to bylo k lani mezi skalami téměř dvě stě metrů. Přesto, že jsem byl mladý a silný, netroufal jsem si sám více než osmdesát kg těžkou laň v tak členitém terénu zvednout na rameno a přemístit ke smyku.

Dovedl jsem Zorku na stopu, aby si střelenou laňku sama našla. Byla u ní velmi brzy, radostně poštekávala a pobíhala kolem ní. Ruda byl statný chlap. Poklepal mi uznale na rameno a rázně řekl: "Pěknej kousek. Pomoz mi ji na rameno!" Pak pozvolna s ní kráčel, několikrát se opřel i s laní na zádech o strom, aby si ulevil a donesl ji do vozíku. Zorka seděla hrdě na voze vedle laně a tvářila se, jakoby ji sama ulovila. Olizovala barvu z potřísněné srsti laně a klopila radostně své slechy a světla.

Čerstvá jelení játra opečená na másle. Nakrájená cibulka, hořčice a měkký chléb doplňovaly večer na talířích pravou mysliveckou pochoutku. Spokojeně jsem si užíval svůj první velký lovecký úspěch. Vždyť většina českých myslivců se nemůže pochlubit tím, že by za celý život měla příležitost tuto vysokou zvěř ulovit. A já byl teprve krátce zaměstnancem státních lesů.

Smrad'och – Jiří TOBIÁŠ

Moje Zorka chodívala se mnou na polesí do kanceláře lesní cestou a prošmejdila v její blízkosti všechna místa, kde ucítila pach nějakého živočicha. Pojednou počala zuřivě vydávat u malé propustě pod cestou, která byla v létě obvyčně téměř vyschlá. Okamžitě jsem zareagoval a zastoupil vývod propustě na druhé straně pod cestou. Zorka dorážela a po chvílce jsem ucítil odporný západ, jenž vydává tchoř ze svých pachových žláz, je-li ohrožen silnějším protivníkem. Položil jsem svůj kabát na vývod propustě a Zorku uklidnil. Dostala příkaz na místě sedět. Vzal jsem na zemi ležící suchou větev a ve vývodu u kabátu jsem silně zašťoural. Tchoře to vylekalo a vyskočil z úkrytu jen kousek od Zorky. Zorka neváhala a zakousla se mu do zátylku. Přiskočil jsem a tchoře přitiskl k zemi. Když jsem smrad'ocha prohlížel, řekl jsem si. Vlastně jsme ho ušetřili dalšího utrpení, neboť měl těsně za lebeční kostí měkkou, hnisem naplněnou bouli. Utržil asi poranění při boji s jiným predátorem a téměř zacelená rána mu silně zhnisala. Musel velmi trpět.

Neobvyklé přátelství – Jiří TOBIÁŠ

Počátkem jednoho léta mne navštívil mladík ze sousední obce s tím, že našel v lese opuštěného dančího koloucha. Vyprávěl, jak se o něj několik týdnů doma starají, krmili ho mlékem z lahve a hýčkali. Byl si vědom, že zdomácnělá danělka nabyla již na hmotnosti a omezený prostor jejich zahrádky jí bránil volnějšímu rozběhnutí. Vylíčil mi také svou představu o navrácení koloucha do lesa.

Jeho přání, abych daňče převzal a uskutečnil tyto jeho plány, jsem rád přijal. Poučil jsem ho o tom, jaké chyby se dopustil, když tak neuváženě malého kolouška z lesa odnesl. Vždyť jeho máma byla jistě někde nablízku. A kdyby se danělka příliš přizpůsobila životu lidí, její návrat do přírody by byl potom zcela nemožný. Všechno uznal a slíbil, že se na ni občas přijede podívat.

Danělka si přinesla jméno Klárka. Líbilo se jí u nás a velmi brzy novému prostředí přivykla. Využívala větší prostor na zahradě pod lesem, kde měla svůj přístřešek. Tam jsme ji na noc také z počátku zavírali. S Bročkem, kterého jsme tenkrát měli, navázali okamžitě přátelství. Vítili jsme to, neboť se jí dostalo stejně rychlého a hravého kamaráda. V létě už chodila volně na louky a vybírala si nejšťavnatější výhonky bylin a keřů na okraji lesa u našeho domku. Broček býval poblíž a neměl důvodu k vyhledávání jiných kamarádů.

Oba se mnou i s manželkou chodili na procházky přírodou. Musel jsem je včas vracet domů, aby si příliš nezvykali na kontakty s vesnicí a s frekventovanou silnicí. Jednou se za mnou objevila dokonce až na místní poště. Bylo to varující znamení, nezbylo, než jí vystrašit, aby se cest do vesnice neodvažovala, vždyť provoz aut na silnici byl již tehdy značný. Byl-li otevřený dům, objevila se v kuchyni a loudila na manželce pamlsky. Neušlo mé pozornosti, že se po čase přidružila na louce ke skupince srnčího, která ji, snad kvůli tomu, že ještě nebyla zcela dospělá, tolerovala.

Nebylo vzácností, potkat tuto zajímavou skupinku i v lese, do kterého měla Klárka volný přístup. Srnkám asi zřejmě nevadil pach, jenž na své srsti nosila po našem pohlazení. Srnčí vycházelo na travnatou stráň obyčejně podvečer. Když jsme chtěli Klárku přivolat, stačilo, abychom řekli: "Bročku, kde máš Klárku? Běž pro ní!" Musel jsem s ním jít na okraj lesa a volat ji. Broček to pochopil a zmizel v lese. Netrvalo dlouho a už se spolu přiřítili na zahradu. Oba se dočkali odměny v podobě pamlsku. Postačil jen kousek kůrky chleba nebo housky.

Nebyla-li Klárka daleko, zaklepalí jsme na kastrol, ve kterém vždy nacházela ovesné vločky nebo zbytky zeleniny a hned byla u nás. Naše dvě děti se zapojovaly do honiček dvou milých zvířecích kamarádů na louce před domkem. Klárčiny dlouhé půvabné poskoky s odskokem a doskokem na všechny čtyři běhy, nám připomínaly skoky gazel, jaké jsme vídali v přírodopisných filmech. Tímto způsobem srnčí, ani jelení zvěř neběží a neskáče. Takový volný pohyb k svému životu potřebovala.

Klárka se po čase živila téměř nezávisle na nás. V zahradě a v kastrolu nacházela jen nutné přilepšení. Vyrostla a její postava a barva vlny ztrácela punc mláděte. Broček jí už v plném trysku sotva stačil. Schylovalo se k podzimu. Stráně se jako obvykle změnily v pestrou mozaiku, v níž prvními mrazíky obarvené listy stromů měnily svou podobu téměř denodenně v nádhernou scenerii. Pomalu jsme danětku zvykali na voňavé seno, vždyť zima se blížila

Osud této krasavice byl zajímavý a lze se ho dočíst v mé nové knížce ZE ZÁPISNÍKŮ LESNÍKA A MYSLIVCE ze severočeských lesů.

Bohumír PROCHÁZKA

Memoáry píšou starci, když je pro nepoužitelnost začnou opouštět milenky. Můj memoár poradil mi můj sen. Prostě jsem se ráno probudil – a bylo to jasné – o tohle nesmí lidstvo přijít:

Jak jsem se stal elektrickým inženýrem.

Zpravidla bývá tak: Je-li obsah plytký až bezvýznamný, použije se pro něj dlouhý název. Moje diplomová práce se jmenovala Navlhavost jako kritérium pro posuzování tepelného stárnutí materiálů používaných pro izolaci v elektrotechnice. Náplň práce nedá se popsat jen několika málo slovy. Nedá se popsat vůbec. Tuším půl roku trávil jsem ve sklepních prostorách výzkumného ústavu v Revoluční ulici v Praze. Název ústavu nevím, právě tak ani jeho funkci. Nevěděl jsem to ani tenkrát. Zajisté ho tam nenajdete, dnes jsou tam potřebnější prostory. Herna, nebo zastavárna, nebo nevěstinec.

Jen si pamatuju, že navlhavost dělala se tím, že se vzorky vynesly na déšť a nechaly se dlouhou dobu moknout. Jednotlivé vzorky byly tam po dobu rozličnou. V tom byl můj přínos vědě. Mokly tedy i v noci. Dělala to tam tenkrát mladá laborantka, chodil jsem ji kontrolovat. Tepelné stárnutí bylo prozaičtější. Ty hnědé destičky, které moc nevoněly, daly se do trouby zvané termostat. Když se včas nevypnula shořely. Když se vypnula, nevoněly taky, smrděly. Pak přišla věda – vzorky se měřily rozličnými přístroji. Ale to bylo málo kdy. Ty navlhlé zplesnivěly, ty, které neshořely, smrděly tak, že mne s nimi vyhodili na smradlavý dvorek. Ale tam žádné přístroje nebyly. Uvnitř směl jsem je zkoumat až všichni odešli, ale to se mi nechtělo. Odcházela i ta laborantka.

Můj výzkum úspěšně pokračoval. Krabice v rohu, kde mi na mou vědu nechali místo, neubývaly. Jen jsem na nich škrтал nápis „nové vzorky“ a nahrazoval ho nápisem „odpad“.

Když nebyly už žádné „nové vzorky“, napsal jsem šedesátistránkovou práci. Moje budoucí žena dala mi ji svázat. Byla krásně modrá, jen nápis byl zlatý. Na konci byla věta: „Navlhavost nemůže být kritériem pro tepelné stárnutí izolačních materiálů“. Na výsledek své práce, kterou jsem tvořil jednu stopadesátinu průměrného lidského života, byl jsem hrdý.

Odborná komise ocenila mou výrobu zesmrádlých destiček známkou 1 – výborný. Uštěpačný kolega mi řekl: „To je, vole, jen satisfakce za to, že někdo dokázal vymyslet tak stupidní název tak stupidní práce.“ Ale já se stal elektrickým inženýrem oboru silnoproudá elektrotechnika.

Doslov: „Nejmodernější“ přístroje, skrze které jsem dosáhl akademického titulu, byly záhy přemístěny do Národního technického muzea na Letnou. Do depozitáře, řekli mi. V praxi to znamenalo, že je hodili do sklepa.

Sklepní prostory špičkového výzkumného ústavu v Revoluční ulici v Praze byly zrušeny a tím i celý ústav. Jiné, než sklepní, prostory výzkumný ústav neměl.

Já, vzniklý inženýr, stal jsem se pedagogem a vychovával elektrotechnickou mládež. Podle zásady, co umím, to dělám. Co neumím, to můžu maximálně tak učit. Principu fungování tranzistoru vyučoval jsem úspěšně celkem 9 let. Prý to většina lidí pochopila. Já dosud ne. Už to nebudu potřebovat, tranzistory jsou dávno překonány.

I já. Naši žáci se úspěšně uplatňují po celém světě. Architekt Benda staví domy na Tchajvanu, Kálal, jaderný fyzik, se kamarádí s reverendem Moonem. Vyšlé dívky staly se převážně učitelkami, Renata je prý ředitelkou. Pořád je pěkná. Já už ne. Podobně jako medicinedoktor K a jurist doktor S jsme občas rádi, když se nám podaří v jičínských popelnících objevit něco, co je ještě použitelné.

PS: V tom snu zněla mi ještě věta: „Knoflíky odjel jsem nakoupit do Vídně. Když jsem je přivezl, seznal jsem, že takové se dají pořídit u Chramostů – tři koruny za kus.“ Ale ta se sem nehodí. Asi patří do jiného memoáru.

TŘI POVÍDKY ROMANY HOLOMČÍKOVÉ

ROMANCE PRO HAVRANÍ KADEŘ

Romana HOLOMČÍKOVÁ

*Častokrát krásku tu vidouce lidé
ptali se v duchu svém, možno-li bude
naléztí někdy upřímnost v lásce
prostoduchoučké havranovlásce*

V černých očích se zapablesklo a havraní kadeř, jež prve způsobně se zdála sčesána, provířila vzduch, vysmeknuvši se ve své nespoutanosti z hustého pletence, dotaženého zašedlou stuhou. Tak přece bude veselo! Páni už přicházejí, tedy bude veselo! A ve své rozmarnosti uvolněná kadeř stala se útočištěm měkké dlaně, jež ve svém rozechvělém rozrušení nevědouc čím se zaměstnat počala ji protáčet mezi prsty. Tu i s druhou dlaní byl kříž. Dát si ji v bok a natočit se jím ke dveřím, jimiž tušiti přicházet skupinku „pánů“, či si jí urovnávat povadlé již škrobení bílých rukávků? Nakonec, ve svém zmatku, skončila dlouhoprstá ruka za zády, ukryvši se v řasení kdysi červené sukně. Tak jako obvykle, jako každý večer, kdy se mladíci z vesnice rozhodli ukrátit si chvíli nad sklenicí piva zde v hospodě.

„No tak, Katyno, nepřekázej,“ rozhorlila se naoko šenkýřka, klopýtnuvši ve spěchu přes okopané střevíčky havranovlasé dívčiny, jež se opuštěné povalovaly u nohy stolu, který se šenkýřka chvatně snažila upravit pro přicházející hosty. Vytržena z myšlenek, jala se Katynka s výrazem plachého zvířátka sbírat své botky za země. Vidouc, že ji ostrý tón hlasu vyplašil, přidala šenkýřka již mírněji: „Raději pomoz sklenice otřít, ať je hochům do čeho nalít!“

Se zjevným nadšením popoběhla dívčina kůzláčím krokem k výčepu a prohánějíc vyšivanou utěrku těžkými sklenicemi znovu se zasnula. Bude, bude dnes veselo! Ba co víc, možná dnes, ne, určitě dnes už ženicha si najdu! Pane, dnes už určitě! A nezvyklý úsměv přelétl jí jemnorůžové tváře, úsměv její, takový ten jen její, kterého žádná jiná nemá, úsměv, podle nějž zařadí Katynku i ti, kdož ji dosud nepotkali.

Neboť v úsměvu se člověk zrcadlí, rozdává svou duši, již pokládá lidem na oltář, nechává je jim poznávat víru v ně, sounáležitost, jíž se v nich rozplývá, měkce a poddajně, co ret se rtem v onom všeříkajícím úsměvu. A Katyna se usmívala často, věnovávajíc tak důvěru každému, jehož chtěla obdarovat, aniž jí ubývalo, jako by ji čerpala z pohádkové kouzelné

mošny či nevysychajícího praménku tam kdesi veprostřed hrudi. Důvěru vyskakující bez ustání, však nožkama chromýma, s černolněným šátkem na očích...

*Jak lampa můře, sklenka vínu,
toliko člověk pro Katynu.
Co však se přízně nahledá:
srdce jsou sivá záhněda,
jež mísí soucit, bílý sníh,
s černou, již zbarven šklebný smích.*

Těžké dveře hospody skřípavě zavrzaly a tichou zdejší poklidnost spolykal v mžiku hlasný hovor vstoupivších mládenců, jenž přiřinul se s nimi co ron po prudké bouři, a jako on splavuje prašnou půdu z návršních mezí, tak i tento hovor očišťoval jejich mysl od přes den nastřádaných nánosů pracovních starostí.

Tu užřevše Katynu rozhlaholili se hoši naplno. „I copak naše princezna, ta zas dnes jak holuběnka...“ „... bělostnými křídly sklenice nám leští! Lesknou se dočista...“ „Jak by nezazářit mohly hebkou tvou rukou, Katynko,“ přebíjely se navzájem hlasy. A, „copak, holuběnko, vyhlížíš-li dnes zas prince?“

Jako ony hlasy jeden přes druhého šveholící, tak tóny rumělky počaly proskakovat na líci toužebně marné nevěsty, jejíž pohled nyní tím zarytěji upřel se v bezedné hlubiny sklenice, sevřen pod svráštěním čela, na němž dětinský ještě stud vyčaroval náznak tu a tam docela roztomilé vrásky.

Tu mladý Panáček, přiskočiv k dívčině, vytrhl jí bělostnou utěrku z dlaně a rozprostřel ji na její hlavu, čímž ukryl i nezbednou kadeř. „Věru, věru, jako nevěsta!“ Za ruku ji přivedl blíže k uznale mručící skupince. Katynka nejprve nedůvěřivě ohmatala vytvořený závoj, pak ale rozradostněná, s užaslým smíchem počala se vzanosně proménádovat chlapcům na odív.

*Připínali nevěstince
sněhobílý závojiček,
odváděli krasotinku
v starobylý kostelíček*

zanotovali hoši vespolek, načež s halasným smíchem usedli za stůl nad korbely naplněné pivem.

Chvilíčku ještě procházela se „nevěstinka“ vznešeným krokem po světnici, však náhle zaražena opadlým zájmem zastavila se, sklopila černočerné oči a nevědouc si náhle rady zoufalým trhnutím sňala utěrku ze zapleteného účesu. Havraní kadeř se unyle zhoupla do posmutnělého čela.

Víc nic. Ani lístek ze stromů obarvených paletou velkorysého podzimu se nespustil, by pohladil spánky prostinké oklamané, ni trylek opozdilé, v kraj horkých dnů doposud neodletěvšího ptáčka neprochvěl vzduch k polaskání jejího sluchu. I veškerý stojatý čas, který nad Katynou tesknil, jako by vnořil svou uplakanou tvář do mlhavého kapesníku ztemnělé již oblohy, by nepropustil ni jediné slzy, jediné třpytivé hvězdy, proto nejspíše, sám před sebou že styděl se za svou lítost, jižto k prostoduché projevit se nesluší, byť by sebevíce k ní zadržovala příčinu. Tak jen tón veselého zpěvu, linoucího se od mládeneckého stolu, vyplnil prostor hospody, provlažený prvními praménky nastupující noci.

Zaposlouchavši se do zpěvů písně, jež nemohlo zdaleka přehlušit nvyé štěněcí zakňourání, vydravší se z jejích prsou, stáhla se dívčina do svého obvyklého koutku v okenním výklenku, kde se sbalila do klubička, snad ve snaze najít samotu, kterážto jediná její společnice

ochraňovala její prostou dušičku před útoky nemilosrdného světa, snad pokoušejíc se utajit třpytnou slzičku, jež zrodila se jí pod víčky z čehosi, co, kdyby toho byla schopna, mohla by nazvat marností. Snad.

Nelehko říci, oč večer pokročil, než všiml si hromádky neštěstí a zcuchaných černých vlasů mladý Bakoš, jemuž, bůhví proč, při hovoru o smolné krásce nikdy dosud z úst nevyplynulo „hloupá Katyna“, kteréžto jméno běžně ve vsi užíváno. Přistoupiv k ní, pohladil ji po dlani, která, teď už nejen bez rozrušení, leč též téměř bez vlády, ulpěla nehnutě v záhybech sukně. Než však promyslel, co by jí měl říci, ozval se od stolu rozverný hlas, z nějž patrně notně již posilnění zlatavým mokem.

*Katyno, věz, že tilko tvé milé
objato brzičko v přemužné síle.
K úspěchu třeba ti maličký trik –
bys zvládla obratně čarovný cvik:
Ženicha kouzlem tím jistotně přivoláš,
nohu svou za hlavu jedním když trhem dáš!*

Okamžik nerozhodného ticha ulpěl v rozpačitém spánku na řasách překvapených přístolovníků, poznenáhlu však, byv probuzen ztěžklojazykým úsměskem mluvčího, protáhl svoje rozmyslné údy do škodolibého řehotu, jehož následovali i ostatní, ta většina hochů, oslabená jen několika odpadlíky, kteří, odplivnuvše si, jali se poznenáhlu opouštět hospodu plni očividného znechucení. Tak i Tonek Bakoš, jenž vida nový lesk, probuzený čarovnou radou ve smolných očích Katyniných, neřekl již ničeho, vědom si zbytečnosti svých případných slov, ať už by jimi chtěl probudit svědomí rozdováděných mladíků či vysvětlit důvěřivce pravý stav věcí. S lítostným pohledem jen uchopil klobouk a hotov vydat se v noční jeseň posledním laskavým pohybem odhrnul dívce z tváře černolesklou kadeř.

Od toho dne očím Katynčiným po stesku se ani nezastesklo a ten, kdo prve nedůvěřiv se stavěl k názoru, že krásná bláznivá přec se pokusí kousek hodný zkušeného kabaretníka nacvičit, mohl nyní jen v údivu nechávat svůj rozum stát pokaždé, když potkal hlupačku, doprovázenou vždy chumlem zvědavých a rozchechtaných dětí, ana se snaží za vydatného praskotu svých kostí usadit si hubenou nohu za krk, sykajíc nikoli prý bolestí, leč horečnou nadějí vkládanou v obratné kouzlo.

Zdali v svém počínání slavila úspěch? Mnoho lidí tvrdí, že ano, že sami tomu byli svědky. A možná, že by nám o tom, co prozrazoval její radostně vítězný pohled, i sama Katynka pověděla, jen umět dostatečně slov k sobě poskládat... Avšak přeci:

*Když naděje toužebná marnost si snoubí,
rovno zda praští či nepraští klouby.
Čas kadeř havraní dávno již probělal,
oči však bláznivé neznavně hledí v dál,
z níž přes bludné hory a přes kamení
touží v princi si přivábit pochopení.*

KOZIČKY

Romana HOLOMČÍKOVÁ

Přišlo a bylo tady. Ač nejisté ještě a plaché, ostýchajíc se trošku před důkazy své nečekané síly, pučelo svou nezpochybnitelnou přítomností, až hlava bolela z jeho všeopanovavší vůně. Májové jaro. Prameníc v kypré vlhkosti jarní zeminy, přelévajíc se do kořínků rostlin, jež jí

prostupovaly, prýštilo ven svěží mízou, kolotající v zeleni stébel a žilách živých, když korunovalo se trylkováním ptactva v prosluněném vzduchu a na vrcholcích keřů bělorozvitými květy bezu.

A co fanfára k počtě jeho díla ozval se první, neumělý ještě a rozpačitý, zoufalý mekot prvně svět spatřivších májových kůzlat, jako kozičky bělostných, těžknoucí květy bezu.

Procházel tím jarem a zavrhoval jej. Zamykaje oči před jeho měkkými dlaněmi, odmítal jeho div i sílu, snad ze strachu, že by mohla probouzet. Probouzet spící čas, zavátou paměť a svědomí. Že by mohla, že by uměla. A chtěla?

Tep jeho svíral se útekem, jenž uzlil mu prameny úzkostí obtěžkaného dechu v nehladké suky, těžknoucí mu v hrdle a hutnějící tím znatelněji, čím úžeji se přibližoval ke svému cíli. Oč více však tento cíl, lůno jeho domova, ronil vzpomínky na dávný čin, než pupeny jara, vyluzující sladký mam, protkaný vůní viny?

Tu vůni nebylo možno snést. Dusil se jí mocně kašlaje a bezděky povoloval uzel kol krku uvázaného šátku, znovu a znovu, až se mu, zcela již téměř uvolněný, zůstal houpat na krku. Jako oprátka, jako němý pokrčený udavač, křičící do celého světa: „Vrah! Fiala vrah! Fiala je utečený vrah...“

Nesnadno říct, co vábilo na tom domě. Stál uprostřed táhlé pasecké louky, ač samotný, přece každému na očích, byť chudý svou chatrnou stavbou, přesto hrdý soběstačností, již útulek poskytoval ženě, jež před časem, samodruhá, život dala dítěti, nedbajíc lajících výčitek rodičů, ni výsměšných kleteb ostatních. Jak dlouho již tomu? A před oním domem se rozsávaly kvítky, ty droboučké, střapaté, po slunci žlutě sladké, s roztřepenou sukýnkou, co pokrčené obočí připomíná...

Den vzedmul se k poledni, tu s ozvěnou klekání, přilínuvší se ze zvonice kostela dole v dědině, vespolek rozlehl se dětský výskot, klouzaje měkce po stéblech jarní trávy, ohrožované ve svém bujení jen neposednými kopýtky bělostných kůzlátek. A výskající hošík přibatočil se rychlými krůčky bosých nožiček k chatrné ohradě, vytrhnuv se tak matce, s níž vracel se z pole k obědu. Anežka pozvedla ze zamyšlení své hluboké oči, to jediné, co se na ní, ač vlas zmatněl a postava zhrubla, ani vzdorem, prací, ani starostí nezměnilo, a něžně zavolala na svého synka.

Jen on, on a od lesa splývající stín šumících stromů uslyšeli její hlas, svěží a nezlomený, jež uchovávala si jako pytlík šafránu, vzácného koření, s nímž šetří se jen do nejvzácnějších pokrmů. Jen synek a stín stromů. Na jiné již nemluvila, Aněša. Proč také? Nemluvíš-li k jiným, neodpovídají, neptají se hloupými, všetečnými slovy, nespouštějí své zbytečné věty po proutcích kroucené vrby, nekoušou, vytahující na světlo všudybylé poznámky o tom, co kdysi nebylo či bylo. K čemu řeč? Když louku jde séct či na pole pomáhat, chtějíc si živobyťi obstarat, domluví se posunky. Nemluví, tedy oněměla, hloupá Aněša. Pouze na rozlehlé louce, v hájemství vlastního domku, zastřen uším veškerých škodolibců, probouzí se mateřský hlas sluchu malého dítěte. A tu a tam, když soumrak spolkně podobu všech těžkostí, nezanechav než obrys dětského dílka, po němž ruka něžně klouže, hladíc dítě, jež se k spánku ukládá, ten hlas zpívá.

Ne tak nyní. Jen volá, měkce propůjčujíc svůj hlas praménkům větru, lísajícimu se k jejímu hrdlu, k nahým pažím příjemnou vlažností plynoucí v nedohledno. Ne, chlapec ji neslyší. Tu, jako by ji to těšilo, rozběhne se k němu, krokem dřinou ztěžklým, přece však zanechávajícím bující stébla neporušená, jak by se jich bosé nohy netkly, nadnášeny snad neviditelnými křídly života, vtírajícího se v tom jaru do každé částečky bytí. „Nu tak, pojď jíst.“

Nesnadno mu říci, co vábilo ho na tom domě, a nevěděl ani, kdo v něm bydlí. Uzoufán soubojem s nesnesitelně kladnou silou jara, usedajícího mu na prsa veškerou svou tíhou, kterou v něm pociťoval, zmítán obrazy, jež vyrojily se mu s myšlenkami, jimiž naň dýchal známý, tak důvěrně známý kraj, byl k němu tažen zvláštním pocitem jistoty, narodivším se

snad z vědomí, že tento dům nedusil ho nižádnými vzpomínkami. Ne, za něj tady nestál, nepamatuje si jej, jen holou louku. Onen dům tu nebyl, tudíž k němu nemluví. Nevyčítá. Nelaje. Nedívá se na něj úkosem, pohledem vědomým jeho viny, nezbraňuje mu vejít, ač světlice je malá a neskýtá mu možnost úkrytu. K čemu také? Neměl by již sílu se skrýt...

Zpola udušen, s každým novým nádechem kratším minulého o daň, poplatnou jeho domrtva drásavému rozrušení, svaliv se na tvrdou lavici cítil, jak neopakovatelný dusot jeho srdce otřásá celým stavením.

Celé stavení, celý svět se mu třese, bolestně rozechvíváje bubínky jeho uší. Bušení srdce a do něj se prolínající mečení kůzlat, jako dětský hlásek tenké, užaslé zavýsknutí dítěte: „Mami!“

Pln překvapeného údivu otočil s na vylekané děcko. Vzlykot a pláč mu odpověděl, a zaražený pohled upracované ženy, jež jala se hošíka konejšit, svírajíc jej v objetí obnažených paží. Jen ten pohled a nic víc. Ani křik, ani zloba ani výčitka. Jen dvě hnědé duhovky otvírající se k němu nezměrnou hlubinou, v níž tonuly veškeré jeho otázky. Zcela zřetelně si povšiml, jak těma očima probleskla vzpomínka, aniž však jakkoli proměnila výraz tváře, aniž v ní odrazila sebemenší úlek a zachvění, sebemenší výtku či opovržení... nebo strach... Pouze s lhostejností obrátila se žena k plotně, pod níž zatopila několika třískami, aby mohla hrát oběd.

Poznenáhla se utišivší dítě z povzdálí pozorovalo neznámého návštěvníka. Zaujato jeho nezvyklým vzhledem, přehlušilo v sobě po chvíli obavy pocitem zvědavosti a počalo se opatrně přibližovat. Cítil jeho nesmělé krůčky, však nevnímal jich, zachvácen náhlým strachem. Kdo je ona žena, jejíž ztrhaná tvář upomíná jej v mladou krásu, na niž usmíval se kdys celý kraj? Jest to vskutku ona?

Před ním na stole se prostřel talíř polévky, jež mu mlčky podala, druhou rukou odstrčivši klouček, už už se dotýkajícího cípu Fialovy vykasané košile. A podavši i sobě dala se do jídla krmíc chlapce, jehož si posadila na klín. Vše beze slova, bez posunků, bez jediného náznaku výčitek, jichž se strchoval čekaje na vysvobození.

„Ty si mě, Anežko, pamatuješ?“ vydral konečně ze sebe utečenec chrapotem zmítaným nejistotou. Šlehla jej pohledem zmrzelým nikoli připomínající se minulostí, leč zmarem ticha, jež svou otázkou prolomil, a zvednuvši se počala sklízet ze stolu. K čemu slov...?

*I minula noc a minul i den,
jenž soumrakem zkosen
padl v stín času, kdy bojovat o sen
mělo ještě smysl.
Kdy v prchavém tání,
nic nedbaje lání
na krůpějích rosy se s ranním úsvitem líbal.
Teď vyčíst sen máš právo snad,
když svědomí vin lačný had
dávno již jedem svým do rány v slabinách prýští?
Sama víš, jak každý den příští
v sobě spolknout umí se sám,
otevřev průchod si tam,*

kam nepomyslel by včerejšek směřovat kroků svých, kam jen činy se v zoufalství řítíš, činy, v nichž lítost tě obejmě dřív, nežli první korálek rubínu vykane z rány, již zasadil jsi tam, co tělo nejmíc tepe. A proto šetři slov. Tím mine den i noc mine, jak listuješ obrázky v kalendáři, víříc po stole zrnka prachu, jež usednou zas kousek dál. Kdo by je počítal? Ta zrnka i ty dni...

Anežko, cožpak počítáš je ty? Dni, z nichž v potu krev jen kane a láska k večeru se vzbouzí písní slov? Anežko, aspoň ty večery, počítáš je? Ukolébavky, jež synovi zpíváš? Či misky polévky, jež v poledne vždy přede mne postavíš, nedutajíc? Slyšíš, Aněšo, počítáš? Já už přestal... Ty dni, jež v samotě trávím a bázni, ty noci, o něž s mrákotami se dělím a sny s křídly nočních motýlů, co hávem smrti hladí, i tvá slova... Tvá slova, Aněšo nemá! Hloupá Aněšo...

A šílenství, šílenství pokouší se o mě, teď víc a tím víc, čím dále jej slyším, ten šumot co laje, vyčítá a spílá tam, kde hudbu rodné domoviny bys čekal. Spílá a laje a v nerudný mekot slévá se v hrdle kůzlat. Což ani to neslyšíš, hloupá Aněšo?

Třeba jej skončit, zadřít v hrdle ten mekot, v zárodku udusit výčitku, s tak uštěpačnou škodolibostí připomínající, cos již tisíckrát olitoval, zač nesčetněkrát jsi odprosil, Boha i své roztrpčené svědomí.

Tu bezmocné kůzlečí mééé rozlehne se Pasekami, tak zoufalé ve své nevinosti, že i nebe se nad ním ustrne a pláče. A téhož večera Anežka vrátivši se z pole ucítí, přicházejíc domů, vůni čerstvé pečeně. Plaménky ohně, dušeného slzami deště, nesměle olizují tělíčko zbavené kůže, tak bezbranné, že až srdce usedá. Dítě se vzlykem zaboří uszlou tvář do urousaných sukni matčiných.

„Jsi vrah, Fialo. Ne, nezměníš se. Jsi vrah a vrahem zůstaneš.“

„Aněšo...!“

Zranil jej. Ten hlas nevyklý slovům, zhrublý samotou a steskem, pronikl jej naskrz rozčeře nezcelitelnou ránu, z níž v mžiku začaly se valit potoky temnorudě zlobné krve. Vzteku, nezměrné bolesti a mrtvolné beznaděje.

Skokem přihnal se k ní, trhnuv jí ramenem přivinul ji k sobě a v posledním záblesku jakés takés rozvážnosti hlasem plným vzrušení chtěl se ujistit, zda její věty nebyly jen výplodem jeho rozohněné mysli.

„Anežko, cos to...“ nedořekl, neb místo zbytečných slov v odpověď mu zrak propálil opovržlivý pohled Anežčin, natolik prosycený odporem a opovržením, že hlas jeho utopil se v něm, zhasnuv co plamének svíčky v závanu horkého dechu.

Tím rozlítíl se naplno. A slov již nebylo třeba, stejně jako nářku, proseb či marných slz.

Dlouho ji nikdo nehledal. Nic podivného netušíce mysli, že to zas „jen té hloupé rozmar“. Až když po několikátý den na pole k práci nepřišla, začali se po ní shánět. Volání bylo marno, i prohlídky stavení. Po několika hodinách našli její šátek znaveně splývající na hladině studny. A dítě? Dítě nevinně spící, něžně stulené ve stínu kozičkového keře, obklopené omamnou vůní bezoví.

MATEŘIDOUŠKA

Romana HOLOMČÍKOVÁ

Dnes tam roste mateřidouška. A voní. Hebce lemuje měkoučkými peřinami okraje zvlněné pasecké louky, spásané strakatými stády krav, a nabízí své fialkové kvítky bzučícím včelám. Omamně voní a toužebně nachyluje své hlavičky k blahému slunci, jako by snad sama věděla a radila světu, tichoučce šeptala, že to právě ona, ona poslední blažeností, hranicí medové louky, skoro již ve stínu lesa, jenž po několika krocích svažuje se nezprudka do rozlehlé zmolý.

Dnes tam roste mateřidouška. A svým milosrdným přikrovem pohlcuje i bolest, která již utiřena v paměti lidí. Utiřena, leč nezahynuta. Některá ústa ještě vyprávějí. Vyprávějí, tam co dnes roste mateřidouška, že kdysi stával kříž.

Mateřídouška když vyroste, vždy jen jedno slunce má, k němuž tvář svou usměvavě natáčí. A i kdyby devatero sluncí o její úsměv usilovalo, lze jí zazlívát, že jediné zvolila si nejmilejším?

Tak jako Marie, dívka, květ panensky krásný, jenž v mysli dvou hned mladíků milostně se rozvil, jediného těšil svou vůní, k jedinému okvětní plátce své nachyloval. A ten druhý? Mladý Laban? Jak den mění se v noc, jak obláček v bouřkový mrak, tak snadno dokázala láska z přítele učinit mu soka. Není již společného smíchu, večera v hospodě, dobrého dne popřátého při setkání ... Jen mysl. Jen ta zatracená mysl může se rozskočit, když zvečera Karel doprovází Marušku dole z vesnice domů na pasecké návrší hrbolitou cestou lemovanou zemí dýchající vykonanou na ní prací, dobrotou a lidstvím.

Přátelství odváto do nedohledna. Ať! Láska? Možná též, ač to není možno ni sobě přiznat. Zůstala jen touha po zadostiučinění... po pomstě.

Roztálý sníh smáčel půdu. Blátivé kaluže se čvachtavě rozlézaly po blátisku rozežirajícím zbytky zetlelého listí, poslední mlhavou připomínku loňského roku, již se nastávající jaro snažilo nadobro vymazat.

Vše začíná a končí, ohlížet se? Nač? Po jaru přijde léto, podzim, zima, a znovu mladý jař, pučící a plný síly, popírající předešlý a řinoucí se vpřed. Jako bystřina, vlnka za vlnkou spěchající kupředu nedbajíc kamínků ni větévek.

Až teď se zastavila. Pod těžkou botou, jež s mohutným cáknutím pleskla o hladinu, až se voda kolem mocně rozstříkla.

Laban zaklel. Přeskočit potůček živený vydatně praménky rozpuštěného sněhu ukázalo se dnes nad jeho síly. Či spíše... měl hlavu plnou jiných myšlenek. Nevnímal je sic, leč sbíraly se mimovolně ve veliký rej, přetlačely se a hádaly působice nesnesitelný hukot, tlak zaléhající uši a potahující zrak mrvenčivými clonkami černých skvrn. Tak dlouho, dlouho již snažil se myšlenky utišit, poskládat, uspořádat a zatížit kamenem, by nemohly vyplavat, leč dnes vyrojily se všechny bzučící co včely probuzené po zimním spánku a slepě následující svou matku, vůdčí královnu, jediný cíl... Zabít.

Zmáčené boty pokračovaly v cestě ztěžka udusávající zvlhlou hlínu, na níž rašila první odvažná smaragdová stébla, stejně jako rozrušenou mysl ujednocující vše v možnost jediného řešení. Již si byl jist. Zcela. Letným pohybem dlaní přešel na rameně se mu houpající pušku, zlehka, jen jak by chtěl se ujistit, že jeho řešení je zde. Máje s sebou. Také ledové prsty zřítovělé nesnesitelným chladem, jenž roztrásl jej zevnitř.

Tichem zmrtvělým jitem ubíral se, aniž co dál rozvažoval, kupředu k pasecké louce.

Do chrpí se mu vloudil štiplavý pach dýmu, prosycený nespálenými částicemi navlhlého dříví, a nedaleko za zvlněnou zemí spatřil první pablesky do korun šlehajících plamenů.

Chýlilo se k večeru a z hornatého návrší se na měkkých polštářcích drápatých tlap počala odvažovat dravá zvěř níže k lidským obydlím. Nečekali na ni nečinně. Na svahu u zmoly i doleji, spodní cestou k Frankovému, rozhořivaly se každým dnem ohně. „Tady už žiju já," hlásal člověk. A stvrzoval to pokrčenou, dýmem dosiva zakouřenou a potem zmáčenou k tělu se lepící halenou, zatímco přihazoval na oheň špatně proschlé větve, které v něm praskaly a syčely krvácející smolou. Jako dnes Karel.

Ponořen do práce nevnímal ani, co se děje kolem. V noci tudy obchází liška z hor. Potměšile se proplíží podél plotu do kurníku a se lstnou krvelačností zakousne vše, co se hne. Tím jest syta, aniž v špičatých tesácích odnese jedinou kořist. Pod představou spouští, kterou by dravkyňe mohla způsobit, přiložil ohňům kvapně další polena.

Z povzdálí Laban jen pozoroval jeho čile se míhající postavu, jejíž síla v něm mocněji promíchávala pocity vzbuzované nenávisti s jediným východiskem, na němž se ujednotil.

Jako čímsi vyrušen otočil se Karel a rozhlédl kolem. Jediným dlouhým krokem uskočil Laban do blízkého křoví. Nepozorován.

Sňal s ramene pušku, křečovitým stiskem sevřel chladnou ocel v ještě studenější dlani. Ta už se netřásla. Zalícil. Ted'...

„Karle!“ chtělo se mu náhle zvolat, varovat sám před sebou. Ze sevřeného hrdla nevyšel než chraplavý šepot, jemuž nemožno porozumět, marný hles, bezdná propast zbraňující poslednímu možnému kroku zpět.

Ztichlým návrším otřásla rána.

Prosytla veškerý prostor a na chvíli jej znehybněla. Jako Labana. Ta chvíle, nekonečně dlouhý okamžik, prolнула se do vlahého předjarního vzduchu otrávilši jej mrtvolným bytím své unáhlenosti a rozhostila se nad krajem obejmuvši ho do svých tenat neochotna navrátit, čeho byla svědkem.

Zpod trnového křoviska vylétlo několik poplašených bažantů. Zastavený tep krajiny obnovil se časem, jenž uháněje jako by chtěl dohnat co ztratil, nesl na svých hbitých nohou prchajícího Labana.

Ovzduší ukolébáno nabytým opět klidem. Jen na samé hranici louky, ozářeno blyštivým jassem plamenů, zůstalo bezvládně ležet mužské tělo, barvící svůj třes rumělkou teplé krve. Leč nepokoj nevymizel. Veškerý přenesl se na lidi, začali Karla hledat, zoufale, bez sobě známé příčiny se srdci bušícími strachem.

Poslední polštářky stávajícího sněhu zůstaly tam na okraji zmoly, u paty košatého buku, jenž vrhal na ně svůj mocný stín chráně je před úlisnými paprsky březnového slunce. Maruška spěšně plnila si jimi zkřehlé prsty, jež nejen poslední mrazík rozklepal a znovu a znovu poklekajíc k zraněnému tělu mu spánky, z nichž život horoucně prýštil do nedohledna, podoben ledovým krystalkům, jež rozpuštěné v kapičky stékaly z zsinaleho obličje.

Mluvili na něj, cloumali jím snažíce se ho zadržet, přivolat zpět z cesty, z níž nebylo návratu, jako by nechtěli snad vidět, jak snadno jim unikal. Jak snadno, lehce, smířeně... nu, nechejte mne již jít... A v očích místo duše zrcadlí se už jen koruny stromů, do nichž hledí, koruny stromů obsypaných tisíci pupenů nalitých životem, chystajícím se propuknout. Končí a začíná. Vše.

Končí i život Labanův tam, kde nižádný neřekne mu jinak než vrah, ačkoli smrt Karlovu zapříčinila prý zbloudilá kulka, jež cíl svůj měla nalézt v těle škodné, jak soudce sám uznal, aniž skrýval cíp záhadné obálky, nápadně vykukující zpod záhybů černého taláru.

A Maruška, ví-li kdo, kde jí konec? Odstěhovala se. Daleko snad dosti, aby její oči plné slz nedohlédly bolestného kříže na okraji zmoly.

**Památce Karla Sabáčka, zastřeleného dne 23. března l. p. 1928 na
Stříbrňských Pasekách.**

ČAJ pro chvíle pohody

č. 18, říjen 2007, ročník VI

Vydáno 10. října 2007 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Grafická úprava titulní strany Jozev dŘevník Borovský

Interní tiskovina LISu

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!